

proměnnou, která pomůže odlišit žáky s nedostatečnými základními dovednostmi od těch, kteří jsou sice pomalí, ale jinak zdatní čtenáři.

Ukazatel plynulosti čtení může být rovněž použit jako jeden z indikátorů, na jejichž základě se určí úroveň obtížnosti při adaptivním testování (podrobněji v kapitole 4.8). Z důvodů zmíněných v předchozím odstavci nemůže být ukazatel plynulosti čtení jediným kritériem pro určení čtenářské úrovně, ale ve spojení s dalšími ukazateli může posloužit k nastavení vhodné obtížnosti testu.

V dřívějších výzkumech byl pro měření schopnosti snadného a efektivního čtení s úspěchem použit test, v němž mají žáci číst věty a posoudit, zda dávají smysl. Hodnotí se správnost odpovědi a čas potřebný na odpověď. Tento test čtení vět je součástí Woodcock-Johnsonova testu (Woodcock, McGrew, & Mather, 2001) a testu efektivity tichého čtení s porozuměním TOSREC (Wagner, Torgesen, Rashotte, & Pearson, 2010). Pod názvem test základních čtenářských dovedností byl použit také v šetření funkční gramotnosti dospělých PIAAC (OECD, 2013a; Sabatini & Bruce, 2009). Podobný test byl zadáván v Rakousku v rámci šetření PISA 2000 a jeho výsledky vysoce korelovaly ($r = 0,64$) s celkovou úrovní čtenářské gramotnosti (Landerl & Reiter, 2002). Rychlé a správné čtení vět lze tedy považovat za dobrý indikátor snadného a efektivního čtení vhodný pro použití v mezinárodním šetření. V příloze B jsou uvedeny ukázky vět použitých v testu základních čtenářských dovedností PIAAC.

Ačkoli v budoucích cyklech šetření PISA by mohla být snadnost a efektivita čtení posuzována pouze na základě automaticky generovaných dat o činnostech žáků během vyplňování elektronického testu, který obsahuje pouze běžné, tedy složitější otázky na čtení s porozuměním, v šetření PISA 2018 se to nedoporučuje. Má-li být získán validní indikátor efektivity čtení, měla by se příslušná testová úloha cíleně zaměřovat právě na efektivní čtení jednoduchých textů. Texty musí být krátké a jednoduché, aby se namísto efektivního čtení nehodnotilo používání čtenářských strategií. Testová úloha pro měření efektivního čtení by dále měla klást minimální nároky na uvažování, aby se do rychlosti čtení nepromítaly individuální rozdíly v čase potřebném k rozhodování. Ačkoli bylo doporučeno analyzovat datové soubory obsahující informace o činnostech, které žáci provádějí během standardního testu čtenářské gramotnosti, a zjistit korelace mezi těmito daty a efektivitou čtení měřenou testem čtení vět, z pilotního ověřování nových úloh zařazených do testu čtenářské gramotnosti se nezdá pravděpodobné, že by tyto datové soubory mohly poskytnout dostatečně validní důkazy o efektivitě čtení.

4.7 Hodnocení motivace ke čtení, čtenářských zvyklostí a čtenářských strategií

Význam motivačních vlastností čtenářů (například postoje ke čtení) a jejich čtenářských zvyklostí byl zdůrazněn již v koncepčním rámci šetření PISA 2000. K měření těchto důležitých konstruktů byly vyvinuty dotazníkové položky, z nichž byly později vytvořeny škály. Je známo, že motivace a čtenářské zvyklosti každého čtenáře se mohou měnit v závislosti na kontextu a typu textu. Proto by se dotazníkové položky zjišťující čtenářovu motivaci, zvyklosti a strategie měly vztahovat k širokému spektru konkrétních situací reprezentujících různé čtenářské aktivity. Položky odkazující na konkrétní situace mohou navíc snížit riziko zkreslení, které bývá spojeno se sebeposuzovacími škálami.

Vnitřní motivace a zájem o čtení

„Zatímco *motivace* se vztahuje k cílům, hodnotám a přesvědčením v určité oblasti, například ve čtení, *zaujetí* je charakterizováno behaviorálním vynaložením úsilí, času a vytrvalosti v dosahování žádoucích cílů“ (Klauda & Guthrie, 2015, s. 240). Zaujetí pro čtení, motivace